

Fokus på læring

Gennem undervisningsdifferentiering
og løbende evaluering

Undervisningsdifferentiering og løbende evaluering i folkeskolen

Undervisningsdifferentiering og løbende evaluering er centrale og indbyrdes afhængige begreber i folkeskolens undervisning. Men også begreber der fremstår uklare og vanskelige at håndtere konkret selv om både kommuner, skoleledelser og lærere er meget opmærksomme på opgaverne og indstillede på at yde en indsats.

Danmarks Evalueringsinstituts, EVA's, arbejde med evaluering på folkeskoleområdet har vist at der i folkeskolen er et stort behov for at få afklaret hvad der ligger i opgaverne med at differentiere undervisningen og løbende evaluere elevernes udbytte. EVA udgav i 2004 rapporterne Undervisningsdiffe-

rentiering i folkeskolen og Løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen i folkeskolen. Fælles for de to rapporter er at de fokuserer på evalueringskulturen i folkeskolen. Rapporterne tager afsæt i folkeskolelovens læringssyn som bygger på at eleverne også lærer når de er med til at sætte mål for og vurdere deres egen læring.

Vi har samlet nogle af de råd og anbefalinger EVA i de to rapporter gav til de tre niveauer; kommunen, skolelederne og lærere. Forhåbentlig kan folderen bruges som inspiration i udviklingen af undervisningen og evalueringen af elevernes udbytte.

Kort om temaet

For at kunne arbejde konstruktivt med undervisningsdifferentiering og løbende evaluering af elevernes udbytte på den enkelte skole er det en forudsætning at ledelse og lærere har en fælles forståelse af hvad der ligger i begreberne. Det kræver blandt andet at skolelederne tager initiativ til en proces for at formulere sådan en fælles forståelse. Det kan man fx gøre ved at sætte temaerne på dagsordenen ved en fælles pædagogisk dag. Når den fælles forståelse skal gøres konkret og føres ud i livet, er det vigtigt at man på skolen indfører en større grad af systematik og skriftlighed i forbindelse med lærernes handlinger og beslutninger om undervisningen. Det kræver et tydeligt signal

fra skolelederen om at opgaverne med at udvikle en differentieret undervisning og en løbende evaluering af elevernes udbytte skal prioriteres og synliggøres. Forventningen om øget systematik og skriftlighed stiller i mange tilfælde krav til lærerne om konkret viden om metoder og redskaber og ændring af rutiner for undervisningens organisering, planlægning og gennemførelse. Det er fx vigtigt at læreren opstiller relevante faglige mål som gør formålet med undervisningen tydeligt for eleverne. Læreren kan herefter hjælpe eleverne til at blive konstruktive medspillere i tilrettelæggelsen af deres egen læreproces ved at tage et medansvar for løbende at sætte både fælles og individuelle mål.

Kommunens rolle

Kommunen har det overordnede ansvar for skolerne. Den har derfor også en naturlig rolle når det handler om at få etableret en evalueringskultur i skolen.

Erfaringen er at det fremmer arbejdet med løbende evaluering når kommunen udmelder klare mål for løbende evaluering til skolerne. Det kan fx være i form af mål om skriftlig dokumentation af elevernes udbytte af undervisningen. Kommunen bør gå i dialog med skolelederne om opgaven og i samarbejde med skolerne fastlægge fælles retningslinjer og pe-

ge på hensigtsmæssige metoder og redskaber. Endelig kan kommunen fremme den løbende evaluering ved at tilbyde lærerne kompetenceudvikling der giver både en fælles forståelse af opgaven og konkrete redskaber til at løse den.

Kommunerne bør organisere ledelsesstrukturen sådan at det bliver muligt for skolernes ledelse at opprioritere det pædagogiske ledelsesansvar. Det er afgørende for at skoleledelserne kan løfte ansvaret for kvaliteten af undervisningen.

Skolelederens rolle

Skolelederen har en central rolle i at implementere en evalueringskultur. Han eller hun skal sikre at undervisningen tilrettelægges så den rummer udfordringer for alle elever og omfatter løbende evaluering.

Skolelederen bør sørge for at tilrettelæggelse af en differentieret undervisning er et tema i alle team-samtaler. Skolelederen har også ansvar for at sikre at pædagogisk sparring er en naturlig del af den pædagogiske praksis – både kollegialt og mellem medarbejdere og ledelse. Lederen bør sikre undervisnings- og organisationsformer der gør det muligt at læreren som led i undervisningen gennemfører fagligt orienterede og evaluerende samtaler med hver enkelt elev. Endelig er det en god ide at skolelederen drøfter med lærerne hvordan tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen sikrer at den enkelte elev når sine mål.

Hvad angår opgaven med løbende evaluering, fremmer det arbejdet når skolelederen oversætter lovmæssige og kommunale forventninger til konkrete mål. Fx når lederen tager initiativ til udarbejdelse af retningslinjer for hvordan evalueringsresultaterne kan fungere som relevant dokumentation i dialogen mellem lærerne og forældrene om den enkelte elev. Det fremmer også arbejdet med den løbende evaluering når skolelederen beslutter at skolens lærere skal anvende bestemte redskaber. Det kan fx være logbøger, portfolio eller test. Ligesom skolelederen kan fremme sagen ved at beslutte at lærerne skal gennemføre konkret kompetenceudvikling i forhold til løbende evaluering samtidig så de får en fælles referenceramme. Skolelederen kan i en startfase øremærke tid til opgaven med løbende evaluering. Sidst, men ikke mindst kan skolelederen fremme arbejdet ved at følge det op.

Lærers rolle

Lærerne har den aktivt udøvende rolle i forhold til gennemførelsen af en differentieret undervisning og løbende evaluering. Det stiller særlige krav til dem og deres rolle i processen.

Lærerne bør opstille relevante faglige kriterier som gør formålet med undervisningen tydeligt for eleverne og hjælper dem til at blive konstruktive medspillere i tilrettelæggelsen af deres egen læreproces. Det fremmer nemlig elevernes motivation og bevidsthed om egen læring når de er med til at formulere, forfølge og evaluere egne læringsmål.

Lærerne skal også organisere og tilrettelægge undervisningen så den tager udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger og potentialer og rummer udfordringer for alle elever. Derudover kan lærerne tilrettelægge undervisningen som afgrænsede forløb eller projekter. EVA's undersøgelser viser nemlig at det så falder mere naturligt at gennemføre løbende evaluering. Her er det oplagt at opstille mål ved starten af projektet og evaluere både i fællesskab og i forhold til den enkeltes udbytte ved afslutningen. Læreren kan også med fordel organisere undervisningen sådan at eleverne arbejder selvstændigt en del af tiden. Det giver mulighed for en løbende dialog med de enkelte elever om hvor de befinder sig i forhold til de læringsmål de har sat sig.

Udviklingen af en undervisning hvor undervisningsdifferentiering er et bærende princip, kræver at lærere i alle fag har et solidt kendskab til den

enkelte elevs forudsætninger og potentialer. Evalueringen af undervisningsdifferentiering viser at lærerne anser kendskabet til den enkelte elevs faglige, sociale og private forhold som en vigtig forudsætning for at kunne tilrettelægge og gennemføre en differentieret undervisning. Og at lærerteamet er et vigtigt samarbejdsforum der giver adgang til en bred viden om eleven, klassen eller årgangen.

Systematik og skriftlighed er det centrale element der skal sikre at lærerteamets drøftelser om den enkelte elev bliver baseret på et sikkert grundlag. Og at resultatet af drøftelserne bliver udmøntet i planlægningen af undervisningen. Erfaringer fra evalueringen viser at følgende forhold har afgørende betydning for om kendskabet til den enkelte elev anvendes systematisk i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen:

- At teammøderne er strukturerede, og at strukturen sikrer at alle elevers læring løbende gennemgås og noteres
- At lærernes kendskab til den enkelte elev er baseret på systematiske, løbende iagttagelser
- At udgangspunktet for elevgennemgangene primært er læringsmålene og en løbende evaluering af læreprocessen og undervisningen
- At lærerne oplever arbejdet i teamet som et hjælpemiddel der har til formål at støtte, udfordre og give dem faglig sparring i tilrettelæggelsen af en differentieret undervisning.

Et godt eksempel

På en af de skoler der indgik i EVA's undersøgelse af løbende evaluering, har et lærerteam i 3. klasse igangsat et systematisk arbejde med personlige elevlogbøger. Eleverne skal hver dag reflektere over hvad de har lavet, hvad de har lært, og hvordan de har haft det ud fra følgende spørgsmål:

- Hvad lavede jeg i dag? (skriv mindst tre ting)
- Hvad lærte jeg af nyt i dag?
- Dagens sol (en positiv oplevelse)
- Dagens sky (en negativ oplevelse).

Sideløbende med logbøgerne arbejder eleverne med portfolio som dokumentations- og refleksionsværktøj. Eleverne har i alle fag en arbejdsportfolio som de placerer samtlige arbejder i. Ved skoleårets afslutning sammensætter hver elev en præsentationsportfolio for hvert fag. Det foregår ved at eleverne udvælger produkter der er eksempler på situationer hvor de selv syntes de "lærte godt fordi...", men også produkter der er eksempler på situationer hvor de syntes at de "ikke lærte godt fordi..." Præsentationsportfolien bliver anvendt som baggrund for en trepartssamtale mellem elev, lærere og forældre.

God praksis for løbende evaluering af elevernes udbytte

EVA's undersøgelse beskriver seks kendetegn ved god praksis:

1. Løbende evaluering er en integreret del af undervisningsopgaven
2. Løbende evaluering omfatter både lærerens og elevens vurdering af elevens udbytte
3. Løbende evaluering har karakter af forløb – i modsætning til punktnedslag en eller to gange om året
4. Løbende evaluering gennemføres systematisk ud fra et begrundet valg af evalueringsredskaber og fastholdes i form af skriftlig eller visuel dokumentation
5. Løbende evaluering danner det naturlige grundlag for elev- og forældresamtaler
6. Løbende evaluering understøtter samarbejdet mellem lærer og elev om fastsættelse af mål for eleven og understøtter dermed også lærerens tilrettelæggelse af undervisningen.

Vil I læse mere?

EVA håber at denne folder giver ideer og inspiration til arbejdet med løbende evaluering og undervisningsdifferentiering. På EVA's hjemmeside på www.eva.dk kan man læse og hente de to rapporter. Her kan man også læse mere om EVA's øvrige projekter og finde forskellige tilbud om kurser, sparringsforløb og oplæg.

Opsamlende

- Opsamlende kan man sige at skolerne med fordel kan:
- Afklare hvad der ligger i at arbejde efter princippet om undervisningsdifferentiering og med opgaven med løbende evaluering
 - Beslutte hvordan de konkret vil arbejde med at differentiere undervisningen og sætte gang i og prioritere de nødvendige arbejdsgange
 - Indføre en større grad af systematik og skriftlighed i forbindelse med lærernes løbende iagttagelser, handlinger og beslutninger
 - Prioritere tid til faglig og pædagogisk sparring med fokus på at udvikle en undervisning der udfordrer alle elever
 - Jævnligt evaluere løsningen af opgaven med at gennemføre differentieret undervisning og løbende evaluering
 - Følge op på resultaterne.